

Aliadòfils, germanòfils i pacifistes

La premsa dels Països Catalans reflectí l'alineament polític amb un o altre bàndol, i a Catalunya fins i tot s'allistaren voluntaris per lluitar amb França.

Quan esclata la Gran Guerra, la neutralitat oficial imposada pel govern espanyol no s'avenia amb la realitat política, que es dividia entre partidaris d'un bàndol i un altre. A grans trets, les opcions polítiques més dretanes i dinàstiques eren pro-germàniques, mentre que les més liberals, d'esquerra i nacionalistes eren pro-aliades. Però també hi havia moltes excepcions. De fet, en la mateixa família reial la reina mare, Maria Cristina, que era austríaca, era favorable als alemanys, mentre que el rei Alfons XIII tirava més cap a l'altre bàndol, no debades era casat amb una britànica, Victòria Eugènia.

Allà on es veu millor la separació entre aliadòfils, germanòfils i els pacifistes que no volien arrenjar-se amb cap dels contendents és a la premsa. Per una altra banda, l'expressió extrema del suport a un bàndol foren els voluntaris catalans que s'allistaren a l'Exèrcit francès per combatre contra els alemanys.

La premsa. El mateix dia que va esclatar la Primera Guerra Mundial la premsa madrilenya prengué partit tot d'una. Cosa que no agradà al govern, que el dia 4 d'agost publica a *La Gaceta* –antic *Butlletí Oficial de l'Estat*– una advertència contra “les simpaties i afectes per unes o altres nacions”, ja que, deia, això podria ser contraproduent per a Espanya. Però no li feren cas. Als Països Catalans tampoc. Els principals diaris acabaren alineant-se amb uns o altres o, en algun cas, amb el pacifisme.

A Barcelona, *La Vanguardia*, d'orientació liberal i regionalista, tenia el

La premsa dels Països Catalans es dividí entre partidaris d'Alemanya, com el *Diario de Valencia*; dels aliats, com *La Vanguardia*, i pacifistes, com *La Almudaina de Palma*.

1914 un grup de periodistes que marcava la línia del diari, entre els quals hi havia el mallorquí Miquel dels Sants Oliver –que en fou nomenat director en ple conflicte, el 1916, càrrec que ocupà fins el 1920, any en què morí–, Ezequiel Boixet, Alfred Opisso i Agustí Calvet, *Gaziel* –aquest últim era corresponsal a París i a la mort d'Oliver va ser el director del diari– que eren tots ells aliadòfils. Tot i així, quan comença el conflicte la propietat de *La Vanguardia* intenta mantenir la façana pública de neutralitat. No obstant, el dia 7 d'agost publica un article amb valor editorial –sense signar– sota el títol “Ensenyances de la realitat”, en el qual critica Alemanya per haver envaït Bèlgica,

perquè d'aquesta manera, raona, havia obligat que la guerra superés l'àmbit del conflicte bilateral entre Àustria i Sèrbia. “No estem dient que [només] per la violació [invasió] s'hagi atret Alemanya l'hostilitat d'Anglaterra”, però sí que l'Imperi alemany ha volgut expressament “donar a Anglaterra el més bell pretext” per a provocar una guerra general europea.

A més, *La Vanguardia* carrega fort en el mateix article contra els pacifistes belgues que “han sostingut que com que Bèlgica era neutral no calia preocupar-se d'armaments ni de despeses militars”. Els quals “s'han oposat sistemàticament a tota mesura” per preparar una possible invasió alemanya. “Ara els sabrà greu haver fet oposició de l'organització militar i del pla de fortificacions, el qual gairebé ni està començat (...) Unes fortificacions que si haguessin estat acabades (...) Alemanya no hauria caigut en la temptació d'envair” el país.

Amb més vehemència s'expressava el *Diario de Valencia*, d'orientació carlista i conservadora. Veia en França l'origen de tot mal per a la catòlica Espanya. Així escrivia el seu director, José Luis Martín, el 29 de juliol de 1914 –quan encara no era segur que tot esclataria amb la intensitat que ho va fer–: “Serà ver que s'haurà plantejat una guerra europea? (...) Sóc pacifista (...) però tinc vertaderes ganes (...) que esclati per fi el temut conflicte europeu. Tinc el convenciment que Alemanya ha de vèncer França i que li ha de donar una pallissa molt més formidable que la de 1870. Seria per a mi un consol molt gran” veure derrotada “aqueixa França perversa, filla de la revolució, atea, escèptica, immoral que irradia les seves idees a tot el món des d'aquest focus de corrupció que és París”.

L'ardor guerrer del diari valencià i la crítica al pacifisme del barceloní no eren compartides per *La Almudaina*, de Palma. Defensava valors ideològics més propers a les democràcies britànica i francesa que no favorables a

les potències centrals –Alemanya i els seus aliats–. Però allò que importava de bon de veres a *La Almudaina* eren sobretot les conseqüències negatives que tant per a Balears com a per a Europa podria tenir el conflicte.

En un article editorial publicat l'11 d'agost de 1914, “La guerra europea”, es queixa que ja s'ha pogut “observar a la nostra ciutat [Palma] com comerciants sense consciència s'aprofiten de les difícils circumstàncies que travessa Europa (...) per a alçar els preus de molts productes sense raó”, la qual cosa, advertia el diari, podria tenir funestes conseqüències. I en efecte així va passar, i els preus arribaren a ser tan alts i l'acaparament de mercaderies tan generalitzat, entre 1917 i 1918, que molts proletaris no tenien prou diners per a comprar aliments.

El diari feia vots, per un altre cantó, perquè els països que, com Espanya, eren neutrals, donessin suport al govern dels Estats Units: “Wilson, el president (...) ofereix els seus bons oficis per a gestionar la pau entre els exèrcits bel·ligerants”. Com és conegut, el 1917 Woodrow Wilson féu entrar el seu país a la guerra, però el 1914 era un abanderat del pacifisme. Per això *La Almudaina* li donava total suport “per aconseguir que la raó i el dret tornin a dominar, desterrant el terrible monstre de la guerra”. Amb una cridanera capacitat de predicció del futur, el diari mallorquí advertia que si la guerra no s'aturava “Europa caurà en un estat de postració que la convertirà en protegida d'altres continents en lloc de protectora, com ha estat fins avui”. Talment el que va passar.

Els voluntaris. L'expressió màxima de suport a un dels bàndols foren els voluntaris que anaren a lluitar per França contra Alemanya. N'hi hagué de tot l'estat, enrolats mitjançant el Patronato de Voluntarios Españoles, però majoritàriament van ser catalans. No se'n coneix el nombre exacte. Algunes fonts han parlat que a tot l'estat s'allistaren fins a 15.000 voluntaris. Un exageració. D'altres fonts apunten a un nombre molt inferior, al voltant de 1.500. Una xifra que concorda millor amb la que dona l'historiador David Martínez, que apunta que de catalans voluntaris en foren 954.

EL TEMPS

Al parc de la Ciutadella de Barcelona es pot veure el monument en honor als voluntaris catalans que lluitaren amb França en la Primera Guerra Mundial.

Tots, espanyols i catalans, quedaren inscrits en un sol regiment, el de Marxa de la Legió Estrangera. Cada regiment el formaven unes 2.000 tropes. Per tant, si els catalans, que totes les fonts indiquen que eren la majoria, no l'ocupaven totalment, vol dir que el nombre real era bastant inferior als 2.000. La qual cosa dona versemblança a la xifra apuntada per Martínez.

Aquests guerrers del Principat tenien el suport de la Unió Catalanista que va crear el 1916 el Comitè de Germanor amb els Voluntaris Catalans, presidit per Joan Solé i Pla. El Comitè va obrir dos centres, un a París i l'altre a Perpinyà, per donar ajuda –menjar, assistència mèdica si la necessitaven, allotjament en temps de permís...– als soldats catalans.

Si poc coneguda ha estat l'existència d'aquests voluntaris, més ho ha estat la vessant més estrictament política del Comitè. En efecte, aquests soldats esdevingueren per a la Unió Catalanista una mena d'esforç bèl·lic per la independència de Catalunya, perquè perseguia que, un cop aconseguida la victòria enfront d'Alemanya, les potències aliades fessin costat a la independència catalana com una mena de compensació pel voluntariat armat que se sumà a França. Evidentment, no va ser així.

Com a homenatge als voluntaris s'erigí el 1936 un monument en el seu honor al parc de la Ciutadella de Barcelona, on roman encara.

Miquel Payeras